

Heimavirkisarbeði mentanarligan týdning

— Fedranna arður og mentan verður varðveitt til komandi ættarlið. Men sjálvsagt skal ein ikki læsa seg fastan í tí gamla. Nýhugsan og nútímansgerð er grundarlagið undir framtíðardesigni. Nútiðin verður eisini einaferð fortíð, skrivar Ása Klein í Gerðinum m. a. í hesi greinini um heimavirkisarbeði

Arbeiðið hjá heimavirkisfólki er í tveimum. Fyri tað fyrsta arbeiða heimavirkisfólk av egnum áhuga, men harafturat hevur heimavirkisarbeðið mentanarligan týdning, við tað at fedranna arður og mentan verður varðveitt til komandi ættarlið.

Ongar myndir ella skrivligar frágreiðingar eru frá teimum fyrstu 10 túsund árunum, fólk livdu.

Útgrevstur hevur seinni givið fólk eina hugmynd um, hvussu fólk hava búleikast. Lutir og amboð, sum eru funnir, sýna, hvussu vitug, dugnalig og snild fólk hava verið.

Fyrr í tíðini noyddust fólk sjálf at skapa alt, sum tey skuldu brúka.

Nútiðardnaður ger, at alt, sum skal brúkast, fæst til keyps. Hóast stórar fyrimunir av framkomnari tøkni og hópframleiðslu, so ynskja nógv fólk kortini at venda aftur til tað gamla.

Um tað, sum forfedrar

okkara við tolni hava bygt upp ætt eftir ætt, fer til grundar, er mentunararvurin horvin, og fólk stendur eftir á berum.

Í Føroyum er alsamt vaksandi áhugi fyri at varðveita tað gamla, sum vit eiga. Bundnaturriklæðið er dømi um, at so er. Bindibókin við uppskriftum av gomlum og nýggjari bundnaturriklæðum, sum Føroyskt Heimavirki gav út í 1983, ger, at hetta aldargamla føroyska plaggið ongantíð fer at hvørva.

Fyri at tilevna er neyðugt at kenna eiginleikarnar á tí tilfari, ið arbeiðt verður við.

Eins og í hinum Norðurlondum er í Føroyum tað ráevni, sum frá gamlari tíð mest hevur verið nýtt.

Nú so stórt úrval er av tógvi og garni til ymisk endamála, ta veri seg til binding, veving ella tøvning, eru stórir møguleikar at skapa vøkur og tíðarleys plogg og lutir.

Sum dømi um, at gamalt føroyskt snið og mynstur eru tíðarleys, skal verða greitt frá brævi, sum Føroyskt Heimavirki í fjør fekk frá einari út-slitnari føroyskari troyggi, sum maðurin hevði keypt í heimavirkinum undir seinna heimsbardaga. Maðurin skrivur, at hann hevði brúkt troyggiuna øll hesi mongu ár, men nú var hon so slitin, og tí ynskti hann at vita, um tað var møgult at keypa eina troyggi av sama slag.

Føroyskt Heimavirki hevur í seinastuni fingið fleiri líkandi fyrispurningar ymsa staðni frá. Hetta prógvar, at okkara avgömlu føroysku bindingarmynstur framvegis hava stóran áhuga millum fólk.

Gott var, at fólk fyri umleið 70 árum síðani fóru undir at samla tey gomlu

bindingarmynstrini, sum tá vóru um at hvørva, av tí at fólk vóru farin at brúka einlittar troyggi. Gomlu mynstrini vóru savnað í bókina Føroysk Bindingarmynstur, sum kom út fyrstu ferð í 1932. Bókin hevur gjørt, at mynstrini eru varðveitt frá at fara í gloymskuna.

Lutir virkaðir úr seyðalittum eru altíð vakrir. Í Føroyum eins og í øðrum londum hevur frá gamlari tíð verið lítið við plantum. Men eitt er greitt, at um plantur verða hentaðar fyrilitleyst at lita við, so fer tað at henda, at summar plantur hvørva og aðrar verða truplar at finna. Tá er skaði hendur, sum ikki betist aftur.

Um heimavirki í Norðurlondum skulu fáa hugskot og læra hvørt av øðrum, so er neyðugt við góðum samstarvi. Men fyri komandi ættarlið má ansast væl eftir, at sereykni hjá hvørjum landi sær ikki hvørva, tí tá er mentunararvurin mistur.

Skulu allir møguleikar troystast best møgult, so er neyðugt við góðum samstarvi millum tilevnaara/designara, spinnara, vevara, tilskerara o.o. Uttan eitt tilíkt samstarv er ikki møgult at fáa eitt gott úrslit.

Sjálvsagt skal ein ikki læsa seg fastan í tí gamla. Nýhugsan og nútímansgerð er grundarlagið undir framtíðardesigni. Nútiðin verður eisini einaferð fortíð.

Ein góður designari eigur altíð at vera frammanfyri tíðina og at fylgja væl við tíðarbroytingum. Tað er m.a. hetta, sum ger tað spennandi at designa.

Heimavirkislutir verða gjørdir av folki við ymiskum hugsjónum og við ymiskum sinnalag.

Hetta er tað, sum ger, at heimavirkislutir eru nakað serskilt, ið ikki er møgult at fáa í einari hópframleiðslu.

1. Nýskapen

Designari skal hava bæði veðurlag og umhvørvi í huga, tá ið hann designar

Gunnvør Bærentsen skrivar

klæðir. Klæðini eiga at hóska til tað, sum tey eru ætlað til, og tey eiga at hóska til veðrið.

Klæðir og skreytlutir frá vikingaöldini kunnu saktans tilevnaast soleiðis, at tey verða nýmótans. »Sagadraktin« í Noregi er tilevnað við fyrmynd í klæðum frá hesi tíðini.

Hon er prýdd við bondum, sum eru designað eftir bondum frá klæðum úr Osebergfundinum. Væl ber til at gera smykkur eftir smykkum frá vikingaöldini, ella at nýta hesar sum fyrmynd, tá ið smykkur verða smiðaðar. Alt ov lítið verður gjørt við at seta klæðir saman úr bæði vovnum og bundnum tilfari og at prýða klæðir við baldýring ella við kniplingum. Kjoli úr ullintum kann t.d. verða prýddur við at seta bilætavovið uppá kjólan. Tá ið veitslukjoli verður designaður, kann toyið t.d. verða vovið við silki sum innslag her og har, og kjólin verða prýddur við bilætavovnum. Vovnir jakkar kunnu hava bundnar ermar.

Uttan iva sita ymsa staðni fólk, sum hava góð hugskot og góð skaparnir, men sum eru so smáin at gera vart við seg. Virðismikið hevði verið at fingið hesi fólk fram.

2. Samarbeiði

Í kapping um design hevði tað verið gott, um skúlar og heimavirki samarbeiðdu, og um hugskot úr gomlu klædnasiði verða gjørd til nútíðar klæðir.

Hildið verður, at heimavirki kanska leggja sær ov nær við at varðveita tað gamla og leggja seg ov

lítið eftir nútíðardesign. Nýggir lærurhættir eiga at verða góðkendir, og her eiga heimavirkini at fylgja við.

3. Ídnaður — handverk

Prismunurin á handvirkadum og maskinframleiddum vørum er lítill. Handvirkaðar vørur verða bert virkaðar í smáum nøgðum og verða seldar til fólk, ið ynskja dygdarvørur.

Tað slepst allarhelst ikki undan at góðtaka, at maskinur verða tiknar til hjálpar. Men er ráveran fyrsta floks og tilevning/design gott, verður lídna vøran eisini góð. Tó er tað av allarstørsta týdningi, at handvirkaðir lutir verða merktir soleiðis, at tað týðiliga sæst, at teir eru handvirkaðir. Uttan mun til, um vøran er gjørd við hond, ella um maskina er nýtt til hjálpar, so er hovuðsmálið, at vøran er vælegnað til tað, sum hon er ætlað til.

Tað eigur ikki at vera nakað mark millum listhandverk og fyrsta floks heimavirkislutir, tí fyrsta floks heimavirkislutir eru listhandverk.

Virkað eigur at vera fyri, at ongin munur verður millum hesi bæði handverk.

Eru nútíðar heimavirkislutir framtíðar listhandverk? Er tað, sum fyrr varð roknað sum heimavirkislutir, nú listhandverk?

Semja er um, at heimavirki hava allarstørsta týdning í teknisku tíðini, ið nú er.

Ása Klein í Gerðinum
nevndarlímur

